

Ignacy Dec

"Soren Kierkegaard : dialektyka paradoksu wiary", Jacek Aleksander Prokopski, Wrocław 2002 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 11/1, 228-229

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

społecznych, menedżerów, prawników, duchownych i wielu innych. Należy mieć nadzieję, że lektura tej książki ożywi dyskusję nad kształtem polskiego etosu w XXI w.

ks. Andrzej Małachowski

Jacek Aleksander Prokopski, Soren Kierkegaard. *Dialektyka paradoksu wiary*, Wrocław 2002, ss. 316

Soren Kierkegaard, uważany za ojca współczesnego egzystencjalizmu, budzi ciągle duże zainteresowanie wśród badaczy filozofii czasów nowożytnych i współczesnych. Zajmują się jego myślą przede wszystkim przeciwnicy wszelkiego rodzaju idealizmów, racjonalizmów i totalitaryzmów, zwolennicy priorytetu jednostki nad społeczeństwem, szczegółu nad ogółem, subiektywnego przeżycia nad obiektywnym, abstrakcyjnym myśleniem. Wydaje się, że postawa myślowa Kierkegaarda wpłynęła w dużej mierze na ukształtowanie się wielu dzisiejszych nurtów antropologicznych i religijnych o profilu subiektywnym i antysystemowym. Wydaje się, że duński pastor z dziewiętnastego stulecia oddziałał także na niektóre trendy w teologii katolickiej. Powyższe racje wystarczająco tłumaczą ukazanie się sygnalizowanej tu książki.

W prezentowanej pracy autor podjął problem dialektyki paradoksu wiary w filozofii Kierkegaarda. Zainteresowało go pytanie, czy filozofia (a konkretnie dialektyka) duńskiego myśliciela jest słusznym sposobem interpretacji zjawiska religii (wiary), a dokładniej – współczesnego chrześcijaństwa. Realizując swoje zamierzenie, autor podzielił rozprawę na cztery rozdziały, z których każdy zawiera – po pięć paragrafów. W rozdziale pierwszym Jacek Prokopski przedstawił dialektykę egzystencjalnej komunikacji. Na podstawie tekstów źródłowych i literatury pomocniczej starał się tu wykazać, że Kierkegaard jest zasadniczo autorem religijnym, zaś jego piarstwo pełne pseudonimicznej wirtuozerii ma przede wszystkim oświecić, jak stać się chrześcijaninem w świecie, który mniema, iż jest chrześcijański.

Rozważania podjęte w rozdziale drugim dotyczą dialektyki egzystencjalnej wiary. Na bazie tekstów źródłowych autor wykazuje, że Kierkegaard scalał rozwiązanie problemu egzystencji z rozwiązaniem problemu wiary. Formuluje w związku z tym pogląd, iż w procesie stadiów egzystencjalnej dialektyki raczej subiektywna, a nie obiektywna refleksja ma możliwość osiągnięcia prawdy. Owa subiektywna refleksja towarzyszy przeżywaniu wiary. Autor wykazuje tu także, że chrześcijaństwo jest dla Kierkegaarda paradoksem, że jest nie tyle doktryną, ile osobistym przeżyciem i świadectwem.

W rozdziale trzecim autor prezentuje negatywną dialektykę historyzmu. Stawia tu podstawową tezę, że w chrześcijaństwie nie powinno się zabiegać o ukazywanie historycznych danych, w tym nawet historyczności egzystencji Chrystusa, ale raczej powinno się starać o personalne spotkanie i egzystowanie z Chrystusem. Jest to stanowisko przeciwne do tego, które zajmował w tym względzie Hegel.

Na treść rozdziału czwartego składają się rozważania dotyczące chrześcijańskiego autorytetu. Autor odpowiada tu raz jeszcze na pytanie, dlaczego Kierkegaard tak frontalnie sprzeciwił się postawie Hegla w dziedzinie interpretacji chrześcijaństwa. Duński myśliciel krytykował obiektywną wiedzę o chrześcijaństwie. Prawda chrześcijańska, jego zdaniem, winna być przyswojona egzystencjalnie w przeżyciu pojedynczego człowieka.

Dobrym pomysłem autora było dołączenie do rozprawy dwóch aneksów: *Tablicy leksykalnej* i *Tablicy chronologii życia Kierkegaarda*. Cennym elementem książki jest zamieszczenie streszczenia i spisu treści w języku angielskim i niemieckim.

Sygnalizowana książka Jacka Prokopskiego jest wynikiem bardzo żmudnej lektury bądź co bądź trudnych tekstów duńskiego myśliciela, dotyczących chrześcijaństwa i wiary chrześcijańskiej. W tym względzie może być inspirująca dla teologii. Książka posiada bardzo dobrą podstawę źródłową. Autor znalazł racjonalny klucz do zaprezentowania bardzo rozwlekłej i trudnej do zwarteo przedstawienia koncepcji wiary, opierając się na rozsianych tekstach Kierkegaarda w różnych jego pracach zwartych i artykułach. Na uwagę zasługuje także to, że autor na łamach książki daje się poznać nie tylko jako bierny relator, ale ujawnia się także jako dobry interpretator, analityk, a nawet polemista. W wielu przypadkach dał wyraz swojemu sprzeciwowi wobec ujęć badanego myśliciela, a także jego komentatorów.

Na polskiej scenie filozoficzno-teologicznej jest to pierwsza – wydaje się – dość udana próba przedstawienia dialektyki wiary duńskiego myśliciela. Książka jest w Polsce ważnym i cennym przyczynkiem do badań nad myślą Sorena Kierkegaarda. Szkoda tylko, że nigdzie autor nie zaznaczył, iż książka jest bardzo zbliżoną wersją rozprawy doktorskiej, napisanej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu.

ks. Ignacy Dec

Tadeusz Ślipko SJ, *Zarys etyki ogólnej*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2002, ss. 460

Są dzieła w poszczególnych dziedzinach nauki, które się szybko nie starzeją. Przetrzymują różne mody czasowe i są ciągle na nowo brane do rąk przez wykładowców i studentów. Do takich dzieł należą przede wszystkim dobre podręczniki. Przykładem tego rodzaju podręcznika, który okazuje się być ciągle aktualnym, jest książka ks. Tadeusza Ślipki *Zarys etyki ogólnej*. Jest to już trzecie z kolei, ale poszerzone i udoskonalone wydanie tego znanego od prawie trzydziestu lat i cenionego podręcznika. Jego trzecia edycja, po wy-czerpaniu dwóch poprzednich, świadczy o tym, że jest zapotrzebowanie w naszym kraju na takie właśnie ujęcie podstawowych zagadnień wchodzących w zakres etyki ogólnej.

Zasadniczy układ materiału w niniejszym wydaniu jest bardzo podobny do układu z poprzednich wydań. Na początku znajdujemy dwa krótkie rozdziały poświęcone rozumieniu etyki chrześcijańskiej i jej relacji do współczesnych kierunków filozoficzno-etycznych.

Pierwsza jednostka tematyczna to *Elementy metaetyki*. Jest tu poddana analizie definicja etyki, omówiony jest jej przedmiot materialny i formalny, a także metoda. W końcowej partii ukazany jest stosunek etyki do metafizyki i do innych nauk oraz dokonany jest podział tej dyscypliny.

Druga, główna część podręcznika nosi tytuł *Ogólnofilozoficzne podstawy etyki*. Omówione są tu tezy z zakresu teorii poznania i antropologii filozoficznej, które leżą u podstaw etyki.

Kolejna jednostka tematyczna to *Nauka o aktach ludzkich*. Mówi się tu o pojęciu aktu ludzkiego, przedstawia się podział aktów wolnych oraz omawia się przeszkody ograniczające dobrowolność aktów ludzkich: przeszkody aktualne i habitualne.